

SINTAKTIK STILISTIK VOSITALARNING IJTIMOIIY TARMOQ PLATFORMALARDA QO‘LLANISHI (Facebook va Instagram misolida)

M.Sh.Qobilova – o‘qituvchi

Profi universiteti

Tayanch so‘zlar: sintaktik stilistik vositalar, Facebook platformasi, ritorik savollar, parallelizm, ellipsis, inversiya, foydalanuvchi tomonidan yaratilgan content.

Ключевые слова: синтаксические стилистические средства, платформа Facebook, риторические вопросы, параллелизм, эллипсис, инверсия, пользовательский контент.

Key words: syntactic stylistic devices, Facebook platform, rhetorical questions, parallelism, ellipsis, inversion, user-generated content.

Kirish. So‘nggi yillarda ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi tilning yozma nutqda ishlatilishiga katta ta‘sir ko‘rsatdi. Twitter, Instagram, Reddit va Facebook kabi platformalar foydalanuvchilarga o‘z fikrini qisqa, ta‘sirli va ijobiy tarzda ifoda etish imkonini berdi. Bu esa sintaktik stilistik vositalarning yangicha va innovatsion usullarda qo‘llanilishiga sabab bo‘ladi [1]. Ijtimoiy tarmoqlar og‘zaki va yozma nutq elementlarini birlashtirib, o‘ziga xos bo‘lgan raqamli og‘zaki nutq shaklini yaratmoqda [2]. Sintaktik stilistik vositalarning ellipsiya, fragmentli jumlar, paralelizm, inversiya kabi usullar ko‘p uchraydi [3]. Ayniqsa, Facebook kabi platformalarda ushbu qisqa va aniq ifoda uslublari muhim ahamiyat kasb etadi. Sintaktik stilistik vositalarning ijtimoiy tarmoqlarda qanday ishlatilishini o‘rganish nafaqat zamonaviy ingliz tilining o‘zgarishlarini kuzatish uchun muhim, balki foydalanuvchilarning o‘zini ifoda etish, shaxsiy identitetni yaratish va ijtimoiy aloqa o‘rnatishdagi til strategiyalarini ham chuqurroq tushunishga yordam beradi [4]. Ijtimoiy tarmoqlar rivojlanishda davom etar ekan, undagi til vositalarining o‘zgarishi ham davom etadi, bu esa tilshunoslik uchun doimiy tadqiqot maydonini yaratadi. Instagram platformalarida sintaktik stilistik qurilmalardan foydalanish kontentning samaradorligi va hissiy rezonansini sezilarli darajada oshiradi. Ellips, asyndeton, parallelizm, anafora va appozitsiya kabi qurilmalar, tahlil qilinayotgan matnda ko‘rinib turibdiki, tezkor raqamli muhitda diqqatni o‘ziga tortadigan ixcham, ritmik va jozibali hikoyalarni yaratadi. Ushbu uslublarni ijodkorlarga murakkab his-tuyg‘ular va g‘oyalarni qisqacha etkazish imkonini beradi, bu esa tomoshabinlar bilan rezonanslashadigan shoshilinchlik, urg‘u yoki yaqinlik hissini uyg‘otadi. Masalan, ellips va chiziqlar suhbatning ravonligi va dramatik pauzalarini kiritadi, parallellik va sanab o‘tish esa asosiy xabarlarini kuchaytiradi, bu esa xabarlarini esda qolarli va ta‘sirli qiladi. Qisqalik va vizual joziba muhim ahamiyatga ega bo‘lgan Instagramda ushbu sintaktik vositalar foydalanuvchilarga diqqatga sazovor bo‘lgan ta‘riflar va hikoyalarni yaratishga, hissiy aloqalarni o‘rnatishga va qiziqishni kuchaytirishga imkon beradi. Oxir oqibat, sintaktik stilistik qurilmalardan strategik foydalanish oddiy matnni kuchli muloqotga aylantiradi va platformaning ijodkorlik va tezkorlikka bo‘lgan talabiga juda mos keladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot ishi uchun materallar turli xildagi media matnlar asosida olib borildi. FACEBOOK va Instagram ijtimoiy tarmog‘idagi postlardan olingan turli misollar o‘rganildi va undagi sintaktik stilistik vositalar tahlil qilindi. “Book Review”, “Psychology”, “Book Review Club (Amazon Bestsellers & Bulk

Reviews)”, “Phylicia Masonheimer” kabi sahifalarda izlanishlar olib borildi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil uslubidan foydalanildi.

Natijalar va Muhokamalar. Tadqiqot jarayonida ijtimoiy tarmoqlar materiallari o‘rganilib ularda ingliz yozma media manbalarida sintaktik stilistik vositalarning ishlatili hamda ularning ma‘no ta‘sirchanligini oshirishdagi o‘rni muhokama qilindi. Ilk o‘rganishlar FACEBOOK ijtimoiy tarmog‘ida olib borildi va “Book Review” nomli kanal yurituvchilari tomonidan qoldirilgan post tahlil materiali sifatida tanlab olindi. Ushbu postda “The Closet” hamda “The trails of BillyWagner” nomli kitobdan olingan parchalar joylangan edi [5].

Anafora ritorik vosita sifatida ko‘riladi va ketma ket gaplarning boshida aynan bir xil so‘z hamda so‘z birikmalarining takrorlanishi natijasida hosil qilinadi. Masalan: *I miss her. I miss her because she is my mom. She took care of me and looked after me, and always got me good boxes of cereal.* Berilgan gaplarda “I miss her” iborasining takror ishlatilishi bolaning onasiga bo‘lgan sog‘inchiga urg‘u berish va takidni ifodalash uchun qo‘llanilmoqda. Boshqa bir misolda esa ritorik so‘roq gaplarning sintaktik stilistik vosita sifatida aks ettirishini ko‘rishimiz mumkin. *"Will that piece of welcoming country let me in and nourish me? Or perhaps starve me of my life before it feeds on my bones?"* bunda to‘g‘ridan to‘g‘ri savol uchun javob talab qilinmaydi. Aksincha, so‘roq gap muallifning qo‘rquv, shubha va yashirin xavf xatarni ifodalash uchun ishlatilmoqda. Bu klassik ritorik so‘roq bo‘lib, bu haqiqiy javob olishdan ko‘ra ko‘proq fikr yoki his-tuyg‘ularni uyg‘otishga urg‘u qaratadi.

Inversiya namunalarini ham ushbu postda uchratish mumkin. *"Gifted a gift or forsaken of my previous life"*. Ya‘ni gapda odatiy gap tartibini o‘zgartirish orqali poetic ta‘sirchanlikni oshirish maqsad qilingan. Ushbu gapda “I was” jumlasining tushurilishi inversiya hosil qilmoqda. Ushbu jumlaning davomida esa parallel strukturadan foydalanilgan: *"My life before my monster attacked, and my life after my monster attacked"*. Ushbu misolda ikki gapni bir biridan “before” hamda “after” so‘zlari ajratib, ular orasidagi solishtirish elementini namoyon etmoqda va ritmni saqlash uchun ishlatilmoqda. **Parallelizm** gapda ma‘lum grammatik tushunchalarning takrorlanishi natijasida fikrlar orasida ritm va simetriya hosil qilish uchun qo‘llaniladi. *"But my monster may want more than just me, my monster may want my future. My memories of a future yet made"*. Berilgan jumlada “My monster may want” + (something) birikmasining takrorlanishi orgasli parallel tuzulish hosil qilinmoqda hamda o‘quvchilar e‘tiborini maxluqning istaklariga jalb qilish uchun ishlatilgan.

Boshqa bir jumlada esa **enumeratsiya** (ro'yxatlash) uslubidan foydalanib, ma'lum bir shaxs yoki narsa harakatlari, xususiyatlari va detallarini ro'yxatlash orqali hosil qilinadi. Masalan: *"Monsters can have dripping fangs, as they peer at you from behind your closet door. It's drool slowly oozing to the floor, as the length of it slowly grows, and as the monster's appetite does as well"*. Bunda maxluqning xususiyatlari sanab o'tilgan. Bularning har biri siz yirtqich hayvon haqida sanab o'tayotgan alohida tafsilot bo'lib, tavsifni yanada chuqurlashtiradi va keskinlikni oshiradi. Ushbu tafsilotlarning to'planishi yirtqich hayvonni yanada dahshatli va haqiqiy his qiladi. Bu yozishingizda to'planish yoki intensivlik hissi yaratmoqchi bo'lganingizda foydalanish uchun ajoyib texnikadir. Tafsilotlar yig'ilib, yirtqich hayvonni yanada dahshatli his qiladi va dahshatli qo'rquv hissinı yaratadi.

Aynan shu kanal yozuvchilaridan biri "A Love Letter (to My Reader)" nomi ostidagi postda ham sintaktik stilistik vositalardan faol qo'llanilgan hisoblaniladi [6]. *"You bookmarked my cruelty. You quoted my threats. You gave me context, legacy, myth"*. Beilgan misolda **"You"** + **verb** + **object** tuzilmasining gap boshida **parallel** ravishda takrorlanishi natijasida hosil qilingan. Parallelism shuningdek, parchaga ritmik, deyarli lirik oqim beradi. Boshqa bir misolda esa *"They say I'm too much. Too cruel. Too clever. Too... charismatic. They say I shouldn't be admired. That I'm dangerous"*. Gapning har bir qismi bir xil tuzilishga amal qiladi: "Too [sifat]". Bu ritmik va takroriy tuyg'u hosil qiladi, har bir xususiyatga diqqatni muvozanatli tarzda qaratadi. Yoki: *"Because hatred is just love with scars. It lingers. It stares. It rereads the worst lines and wonders what they say about the one reading them"*. Har bir bandning boshida "it"ning takrorlanishi (*"It lingers"*, *"It stares"*, *"It rereads"*) parallel tuzilma hosil qiladi, bu esa nafratning davom etuvchi, hayajonli tabiatini ta'kidlaydi.

Antitezis jumlalarda ikki qarama qarshi g'oyalarning birga qo'llash orqali parallel tuzilmalar hosil qilish bo'lib, bunda g'oyalar o'rtasidagi farqlarga urg'u qaratish maqsad qilinadi. *"You don't fear me because I disgust you. You fear me because you understand me"*. Ikki qarama qarshi tushunchalar *"I disgust you"* va *"You understand me"* hamda *"You don't fear me"* va *"You fear me"* zidlanishlar parallel tarzda qo'llanilgan. Antitezani qo'llash jumlanı kuchli qiladi, chunki u qo'rquvning chuqurroq va murakkab tabiatini ta'kidlaydi. Bu qo'rquvni nafaqat yuzaki jirkanchlik, balki biror narsani tan olish yoki tushunish – va bu tan olish yanada qo'rqinchli bo'lishi mumkin.

"They say I'm too much. Too cruel. Too clever. Too... charismatic. They say I shouldn't be admired. That I'm dangerous". Ushbu berilgan ibora orqali *"Too... charismatic"* ellipsis pauza yoki ikkilanishni keltirib chiqaradi, bu so'zlovchining fikrni to'liq bajarishni istamasligini yoki to'g'ridan-to'g'ri aytilmagan "charismatic" xususiyat haqida nimadir nazarda tutilganligini anglatadi. Bu ochiq-oydin, biroz sirli tuyg'u yaratadi.

Instagram ijtimoiy platformasida ham izlanishlar olib borildi. Ushbu tarmoq orqali joylangan postlar izohlarida qo'llanilgan sintaktik stilistik vositalar o'rganiladi. Va turlicha mavzularda qo'yilgan postlarning ta'sirchanligini oshirish hamda o'quvchilar diqqatini tortish uchun muayyan turdagi badiiy tasvir vositalar faol qollanildi. Tahlil jarayonida "Psychology" nomli Instagram sahifasidagi postlarning birida **"During this time, a child**

looks to their parent or caregiver for love, safety, guidance, and a sense of belonging" [7]. Ushbu berilgan misolda **parallelizm** namunasini ko'rishimiz mumkin. Gap elementlari grammatik jihatdan o'xshash yoki tuzilishi, tovushi yoki o'lchovi jihatidan bir xil bo'lib, muvozanat va ritm hosil qilmoqda. Misolda esa parallelism bolaning ota onasidan izlagan xislatlari ro'yxat qilinib **"love, safety, guidance, and a sense of belonging"**. Ro'yxatdagi barcha otlare bir xil gramatik tuzulishga ega. Bu gapdagi parallel tuzilma barcha elementlarning bir xil darajadagi muhimligiga urg'u berib, aniqlik va ta'sir kuchini oshirishga xizmat qiladi. Anaphora esa aunan shu postda qo'llanilgan boshqa bir tasvir vositasi bo'lib, gaplarning boshida takrorlanuvchi aynan bir so'z yoki so'z birikmasini ifodalaydi. **"It's a period where your words carry weight, your presence brings comfort, and your example sets the foundation for how they relate to others"** har bir gapning boshida takrorlanayotgan "your," so'zi shaxsning turli aspektlarini (words, presence, example) qanchalik ta'sirga ega ekanligini kuchaytirish bilan birga ritmik balans hosil qilish uchun qo'llanilmoqda.

Parentetik ibora gapda qo'shimcha ma'lumot kiritish uchun qo'llanilib, asosan vergul va chiziqcha bilan ajratiladi. **"There is a precious 10-year window in a child's life — roughly from birth to age ten — when you are the most important person in their world"**. Ushbu gapdagi *"roughly from birth to age ten"* iborasi orqali gapda qo'shimcha ma'no yuklamoqda va aynan shu ma'lumot gapning asosiy mazmuniga ta'sir qilmaydi.

Yana bir tahlilni "Book Reviewers Club (Amazon Bestsellers & Bulk Reviews)" [8] Instagram sahifasida joylangan post xabarları misolida davom ettirildi. Muallifning Pralav Dhyani ning "Hijacked" nomli asarga yozgan postida antitezadan faol qo'llanilgan bo'lib, ikki zid ma'noga ega bo'lgan va balansni taminlovchi iboralardan tashkil topgan hisoblanadi: *"He doesn't dramatize his suffering; instead, he lets the weight of the experience speak for itself"* Misolida "dramatize and let the experience speak" kabi qarama qarshi tushunchalar ma'lumotni ohangini kuchaytirish va adolatlik toniga urg'u berish uchun ishlatilgan. Sintaktik stilistik qurilmalar Instagram platformalarida kontentni qanday qabul qilish va ular bilan shug'ullanishni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Phylicia Masonheimer esa o'z Instagram ahifasidagi postlarida hayotiy voqealarnı tasvirlashga harakat qilgan va undagi ta'sirchanlikni oshirish uchun sintaktik stilistik vositalardan foydalanilgan. *"But I remember last year. I remember looking at the box of maternity clothes in the basement, strongly considering if I should give them away... Just accept that this was the end of our story"* [9] jumlasida anaforaning yorqin namunalarini ko'rishimiz mumkin. "I remember..." iborasining takrorlanishi natijasida muallif xotirasining izlari va hissiyotlarga chidamlilikni hamda qayg'u va mulohazalarnı ta'kidlash ritmini ifoda etadi. Bundan tashqari nutqda tugallanmagan fikr yoki aytilmagan narsalarnı ifodalovchi pauzalardan foydalanilgan bo'lib, ular elipsiya deb ataladi. *"give them away..."* juymasi orqali ifodalanilayotgan ushbu badiiy tasvir vositasi yozuvchining hissiy jihatdan to'lib toshgani, ikkilangani yoki bo'lmasa chuqur fikr yurutganligini ifoda etmoqda. Yana boshqa bir misolda esa polisindetoning yorqin namunasini ko'rishimiz mumkin. Bunda bog'lovchi

vositalarni takroriy ravishta ishlatilishi ritm va tasirchanlikni oshirish uchun qo'llaniladi. *"He is good now too What He taught me through the asking and waiting and seeking answers shaped me more than any other experience in my life so far"* bunda muallif *"and"* bog'lovchisini takrorlash orqali asosan qat'iylikni ifoda etitirmoqda. *"God was good a year ago, and He is good now too"* misolida esa antitezani ko'rishimiz mumkin va *"a year ago"* va *"now"* iboralarida ikki xil zamonni qiyoslash orqali xudoning o'zgarish tabiatga ega ekanligiga urg'u berilmoqda.

"Nothing can take away the memory of my children's anxious faces: "Is mom ok?" "What's wrong?" "Is the baby alright?" How can this be only a year later? Now we are walking in a miracle we don't deserve, we didn't expect, in awe of the grace & healing of God". Retorik so'roq gapdan foydalanilgan bo'lib, aynan javob talab qilmaydi balki holatdan noaniqlik, xafalikga urg'u berish va hissiyotlarni ko'rsatish uchun qo'llanilgan. Bu orqali o'quchilar diqqatini matndagi o'zgarishlarni takidlashga qaratadi. Ushbu postda Anafora, parataksis, ritorik savollar va antiteza kabi sintaktik stilistik vositalardan foydalanish orqali u qayg'u, umid va oxir-oqibat tinch tiklash ritmlarini aks ettiruvchi hikoyani shakllantiradi.

Platformaning vizual diqqat markazida bo'lishiga qaramay, yaxshi yaratilgan taglavhalar o'qilishi, ritm va hissiy ta'sirni kuchaytirish uchun parallelizm, ellips, asindeton va anafora kabi tizimli uslublarga tayanadi. Ushbu qurilmalar ijodkorlarga murakkab fikrlarni ixcham, e'tiborni tortuvchi formatlarda ifodalash imkonini beradi, bu esa Instagramning tez aylanib yuruvchi muhitiga mos keladi. Har bir so'z muhim bo'lgan makonda bunday

sintaktik strategiyalar shunchaki bezak emas – ular kuchli hikoyalarni tarqatishga yordam beradi, hissiy reaksiyalarni qo'zg'atadi va o'zaro ta'sirni rag'batlantiradi. Hikoya, mahsulotni targ'ib qilish yoki targ'ibotda qo'llanilishidan qat'i nazar, sintaktik qurilmalar Instagram postlarining yozma komponentiga ravshanlik, oqim va ishonirish kuchini olib keladi va ularni bugungi vizual-birinchi madaniyatda raqamli aloqa uchun muhim vositaga aylantiradi.

Xulosa. Ijtimoiy tarmoqlarda sintaktik stilistik vositalarning qo'llanishi raqamli aloqani shakllantirishda muhim rol o'ynamaydi. Yozuvning ananaviy turlaridan farqli ravishta ijtimoiy tarmoq matnlari qisqalik, tezkorlik va ifodalilikni taminlash uchun qo'llaniladi. Bu esa tildan kreativlik asosida foydalanishni talab etadi. Ijtimoiy tarmoq postlarida ta'sirli, e'tiborni tortuvchi xavarlarni yaratish uchun parallelizm, inversiya, ellipsis, antiteza hamda anafora kabi sintaktik stilistik vositalardan keng qo'llaniladi. Ushbu tuzilmalar foydalanuvchilarga ma'noni samarali etkazish imkonini beradi, ko'pincha yozma shaklni saqlab, og'zaki til modellarini aks ettiradi. Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlarda sintaktik va stilistik vositalardan foydalanish usuli o'zaro ta'sirning yangi usullariga javoban tilning moslashuvchanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, u foydalanuvchilar lingvistik shakllarni nafaqat ma'lumot berish, balki ko'ngil ochish, ishonirish va raqamli hamjamiyatlarda o'ziga xoslikni yaratish uchun qanday boshqarishini ochib beradi. Ijtimoiy media rivojlanishda davom etar ekan, unda qo'llaniladigan lingvistik strategiyalar ham doimiy o'rganish va tahlil qilish uchun boy maydonga aylanadi.

Adabiyotlar

1. Crystal D. Internet linguistics: A student guide. – London & New York: «Routledge», 2011.
2. Tagg C. Exploring digital communication: Language in action. – London & New York: «Routledge», 2015.
3. Barton D., Lee C. Language online: Investigating digital texts and practices. – London & New York: «Routledge», 2013.
4. Androutsopoulos J. Mediatization and sociolinguistic change. – Berlin & Boston: «De Gruyter», 2014.
5. <https://www.facebook.com/share/p/1EEVmXBTti/>
6. <https://www.facebook.com/share/p/16Cn8RyV7P/>
7. <https://www.instagram.com/reel/DJILl0kO3ns/?igsh=MTcwZzFvbzFoanpneA==>
8. https://www.instagram.com/p/DJheUJ6ThNK/?img_index=1&igsh=M28zdDJqZWVvN2Jkhttps://www.instagram.com/p/DKRYiuRtpTz/?igsh=OXNvOXp1eXc5aGtj

REZYUME. Maqola ijtimoiy tarmoqlar matnlarida sintaktik stilistik vositalarning qo'llanishi hamdan ularning nutqiy ta'sirchanligini tahlil qiladi. Izlanishlar asosan Facebook va Instagram platformalari asosida olib borildi. O'rganishlar asosini turli xil badiiy tasvir vositalarining, xususan, retorik so'roq gaplar, parallelizm, ellipsiya, inversiya va boshqa bir qancha vositalarning nutqning ta'sirchanligini oshirishda, o'quvchilarni jalb qilishda, va berilayotgan xabarni samarali yetkazishdagi o'rni muhokama qilinadi.

РЕЗЮМЕ. В данной статье анализируется использование синтаксических стилистических средств в текстах социальных сетей и их риторическое воздействие. Исследование основано преимущественно на платформы Facebook и Инстаграм. В центре внимания находятся различные художественные средства выражения – в частности, риторические вопросы, параллелизм, эллипсис, инверсия и ряд других приёмов, – и обсуждается их роль в повышении выразительности речи, вовлечении аудитории и эффективной передаче сообщений.

SUMMARY. This article analyzes the use of syntactic stylistic devices in social media texts and their rhetorical impact. The research is primarily based on the Facebook and Instagram platforms. The study focuses on various artistic expression tools – particularly rhetorical questions, parallelism, ellipsis, inversion, and several other devices – and discusses their role in enhancing the expressiveness of speech, engaging readers, and effectively conveying messages.